

บรรณนิทัศน์

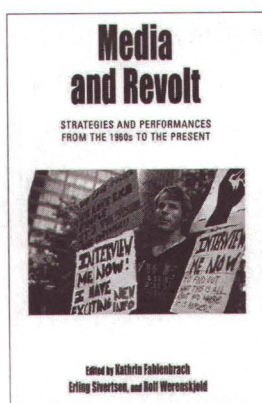
Media and Revolt

Strategies and Performances from the 1960s to the Present

Kathrin Fahlenbrach, Erling Sivertsen, and Rolf Werenskjold (Eds). 2016.

New York & Oxford: Berghahn. 419 pages.

พรรณาสิริ ภูทาบ

“... While it is undoubtedly true that we no longer inhabit a world with clear political divisions between Right and Left and that this has given rise to groups – political parties, movements, civil society organizations – that cannot be easily placed

along this continuum, there is nonetheless some evidence that those who protest still find themselves on the outside, often criticized or pilloried.” (p.72)

Ralph Negrine ศาสตราจารย์ด้านการสื่อสารการเมืองแห่ง University of Sheffield เขียนข้อความข้างต้นไว้ท้ายบทหนึ่งของหนังสือ Media and Revolt (2016) ซึ่งรวมบทความวิชาการและบทความวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของการประท้วงในบริบททางการเมืองและสังคมที่หลากหลาย ข้อสรุปดังกล่าวไม่เพียงชี้ให้เห็นพลวัตทางสังคมการเมืองที่ซับซ้อนและผู้เล่นทางการเมืองมากมายแต่ยังสะท้อนว่าไม่ว่าสภาพการณ์จะเปลี่ยนไป ปฏิบัติการที่ผู้คนในสังคมและสื่อมวลชนมีต่อ “ผู้ประท้วง” ก็ยังคงเป็นไปในทางลบเช่นเดิม

อย่างไรก็ตาม แม้สังคมและสื่อจะยังคงมองว่าการประท้วงอยู่ในเขตแดนของความเบี่ยงเบน (deviance) แต่ประเด็นสำคัญที่หนังสือเล่มนี้พยายามสำรวจและศึกษา คือ สื่อและผู้ประท้วงได้สื่อสารและต่อรองกับการปิดฉากเช่นนี้ได้อย่างไร โดยย้อนไปศึกษาภาพตัวแทนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับผู้ประท้วงในโลกตะวันตกในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ซึ่งถือเป็นยุคแรกๆ ที่สื่อมวลชนกระแสหลัก

โดยเฉพาะโทรทัศน์ เริ่มให้ความสนใจและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการประท้วง จนถึงปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่สาร สร้างเครือข่ายและระดมพลของผู้ประท้วง หนังสือเล่มนี้จึงแสดงให้เห็นว่า แม้ภาพตัวแทนของการประท้วงจะคงอยู่ในแดนลบแต่บริบททางสังคมการเมือง รวมทั้งธรรมชาติและพัฒนาการของสื่อในทศวรรษที่ผ่านมาทำให้การสื่อสารเรื่องการประท้วงไม่ได้อยู่กับที่ ทว่ามีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดจนกระทั่งก้าวข้ามมาในเขตแดนที่สังคมยอมรับได้ในบางครั้ง

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกเริ่มด้วยการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการประท้วง บทบาทสื่อกับการประท้วง และการใช้ทฤษฎีการสร้างกรอบ (framing theory) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสื่อและยุทธศาสตร์การสื่อสารของผู้ประท้วง ซึ่งถือเป็นกรอบแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัยหลักของการศึกษาที่ปรากฏในหนังสือ

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการประท้วงในช่วงค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) ซึ่งเป็นช่วงที่กลุ่มนักศึกษาทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกาวางยุทธศาสตร์ด้านสื่อในการเคลื่อนไหวทั้งเรื่องสิทธิพลเมืองและการต่อต้านสงคราม รวมทั้งใช้สื่อทางเลือกในการกระจายสารของกลุ่มบทความในส่วนนี้วิเคราะห์ภาพตัวแทนของการประท้วงและกลยุทธ์การสื่อสารของผู้ประท้วงผ่านสื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ ขณะที่ส่วนที่ 3 ศึกษาการประท้วงของกลุ่มนักเคลื่อนไหวที่ร่วมสมัยขึ้น เช่น กรอบการสื่อสารของกลุ่มอนุรักษ์กรีนพีซในการรณรงค์ต่อต้านการล่าปลาวาฬในนอร์เวย์ เป็นต้น

ส่วนสุดท้ายเป็นการพิจารณาการประท้วงในยุคดิจิทัล โดยเน้นการเคลื่อนไหวในอินเทอร์เน็ตผ่านกรณี

ศึกษาที่แตกต่าง เช่น การต่อต้านรัฐบาลเม็กซิกันของกลุ่มชาปาติस्ता (Zapatista) ซึ่งมีรากมาจากกลุ่มปฏิวัติคิคาอูซ ในอดีต ทว่านักเคลื่อนไหวในปัจจุบันกลับใช้อินเทอร์เน็ตในการนำเสนอจุดยืนของกลุ่มตน แนวทางดังกล่าวไม่เพียงสร้างแนวร่วมในประเทศเท่านั้น แต่ยังสร้างเครือข่ายกับกลุ่มและองค์กรระหว่างประเทศที่ขับเคลื่อนเรื่องการต่อต้านทุนนิยมเสรีใหม่เหมือนกันด้วย หรือการเคลื่อนไหวของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยในออร์เวย์ผ่านการผลิตและแจกจ่ายดนตรีฟังก์ทางอินเทอร์เน็ต ที่ได้รับความร่วมมือจากบรรดาแฮกเกอร์

หนังสือเล่มนี้จึงช่วยอธิบายข้อสังเกตที่ศาสตราจารย์ Negrine ตั้งไว้ว่า สื่อไม่เพียงเป็นผู้สังเกตการณ์หรือสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เกี่ยวพันอย่างยิ่งกับการสร้างความหมาย

ของการประทุงให้สาธารณะได้รับรู้ ขณะเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประทุงก็ไ้จะเป็นกลุ่มที่ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ ต่อการผลิผลิสื่อ เพราะพวกเขาก็เรียนรู้ทักษะที่จะขัดเกลาหรือด้านภาพตัวแทนที่ปรากฏผ่านสื่อได้ (p. 59-60)

ทั้งกรณีศึกษา กรอบแนวคิด และวิธีวิจัยที่บทความต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้นำเสนอ จึงน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในไทยและประเทศใกล้เคียง เพื่อทำความเข้าใจกับการประทุงและการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยมุมมองใหม่ๆ และเสนอแง่มุมจากโลกตะวันออกเพื่อให้แวดวงวิชาการมีองค์ความรู้ที่แข็งแกร่งและหลากหลายยิ่งขึ้น